

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

Лемпій Антон Олегович

УДК 1(091):103.3

**ПЕРСОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ДИСКУРСІ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ
ТА АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ.
ІСТОРИКО-КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

09.00.05 – Історія філософії

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
Немчинов Ігор Геннадійович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Сторіжко Людмила Василівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
професор кафедри філософії;

кандидат філософських наук
Матвієнко Ірина Сергіївна,
Національний університет біоресурсів
природокористування України,
асистент кафедри філософії.

Захист відбудеться 4 жовтня 2016 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 2 вересня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
Матюшко

Б.К.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному українському суспільстві гостро стоїть питання європейської культурно-політичної інтеграції. Дедалі частіше з уст вчених та політиків лунають думки щодо повернення України до європейських цінностей, свобод та прав людини. Однак, українська колективна свідомість не завжди усвідомлює культурний плюралізм Західного світу, присутність в одній цивілізаційній системі значної кількості відмінних поглядів на сутність людини, суспільства та буття загалом. Фундаментальне різноманіття європейської культури, її існування на перетині форм світобачення, на тлі різних історій людської думки та, що не менш важливо, різних мов, безперечно, зумовлює відмінні традиції і в практичних сферах – права, політики та економіки.

Філософія відображає хронологію та закономірності побудови характерних атрибутів національного світогляду. Для сучасної західної філософії досить наочним фактом є її умовний поділ на континентальну та англо-саксонську традицію, що висувають різні твердження щодо призначення філософії, її методології та низки питань, пов'язаних з людським мисленням, культурою та наукою. Розуміння витоків, причин та сутності західного культурного різноманіття, досягнення якого є беззаперечно важливим для нашого суспільства в часи «історичного повороту», стає можливим завдяки заглибленню у підстави відмінностей між двома способами інтерпретації сутності людини в англо-саксонській та континентальній філософії. Адже саме філософія здатна проілюструвати фундаментальні витoki буття західних народів – їхнє тяжіння до консервативних або прогресивних ідей, до логіки ієрархічної каузальності чи логічного атомізму, до статутного або прецедентного права, до відкритості кордонів чи політики протекціонізму.

Однією з вагомих ціннісних опозицій у сучасному західному суспільстві є різні погляди на особистість людини – її персональну ідентичність. В українських інтелектуальних колах за часи незалежності щодо ролі особистості в суспільстві було сказано вкрай багато. Рух України від тоталітарно-колективістського до ліберально-індивідуального світогляду передбачав переосмислення статусу окремої особистості в нормах моралі, права, політики, педагогіки та економіки. Однак, питання про те, що є критерієм особистості, на яких підставах людина її здобуває й що врешті решт ховається за словами «Я», «Ти» або «Він/Вона», залишилось все ж прихованим за іншими, недостатньо прозорими поняттями.

Тому, не дивлячись на те, що на розкриття таємниці особистісного Я уже покладено зусилля багатьох українських науковців, наразі дане питання й досі залишається відкритим. Якщо звернути увагу на наявні спроби вітчизняної систематизації філософського досвіду з приводу проблеми ідентичності, то ми побачимо, що більшість із них має контекстуальний характер. Тобто їх вихідна настанова приймає методологічну позицію або ж континентального, або ж

англо-саксонського гуманітарного дискурсу, а тому самосвідомість розглядається з точки зору однієї традиції. Відтак, присутня потреба в цілісному, міжпарадигмальному історико-філософському аналізі персональної ідентичності. Адже конструктивне зіставлення різних методологічних традицій сучасної філософії дозволяє пролити більше світла на феномен самосвідомості, демонструє персональну ідентичність з різних кутів зору, що якісно розширює зміст наявних знань про неї.

У рамках сучасної західної філософії проблема персональної ідентичності паралельно розглядалася двома опозиційними науковими традиціями – феноменологією та аналітичною філософією свідомості. Історико-філософський аналіз персональної ідентичності в дискурсі цих двох традицій надасть змогу показати найсуттєвіші сторони сучасного дослідження відповідного феномену – трансцендентальну та натуралістичну.

Персональна ідентичність є неоднозначним та складним предметом філософського дослідження, про що свідчить низка відмінних концепцій самосвідомості навіть у межах однієї методологічної течії. Якщо говорити про найдавніші витoki розколу філософії ідентичності на англо-саксонську та континентальну, то вони пов'язані з новочасними теоріями суб'єктивності Рене Декарта та Девіда Г'юма. Пізніше своєрідний умоглядний міст між цими двома протилежними поглядами спробував побудувати Імануїл Кант, коли засобами трансцендентальної аналітики вперше розмежував поняття суб'єкта та ідентичності, відокремивши онтологічне Я від емпіричного. Більш глибокий аналіз передумов виникнення аналітичного та феноменологічного тлумачення самосвідомості з різних боків представлений у працях П. Гайденко, К. Галаніної, В. Гусева, Є. Карпенка, В. Карро, В. Кебуладзе, Ш. Ланга, В. Табачковського та інших.

Якщо звернути увагу на спроби систематизації філософського досвіду з приводу питання ідентичності, то більшість із них має контекстуальний характер, тобто в їх вихідній настанові приймається методологічна позиція або ж континентальної, або ж англо-саксонської сторони, а тому самосвідомість розглядається з точки зору однієї традиції. Такою орієнтацією дослідження, наприклад, характеризуються твори Б. Гарретта, К. Гіл, О. Клименка, Л. Мазур та В. Малахова. Праці згаданих авторів надають достатнє джерельне підґрунтя для розуміння ідентичності в світлі інтерпретацій однієї з традицій, однак у них надто мало уваги приділено глобальному, «надконтекстуальному» синтезу філософських знань щодо проблеми формування усвідомленого Я.

Суттєве значення мають також роботи, присвячені історико-філософському аналізу поглядів окремих представників феноменології та аналітичної філософії свідомості. Багато з них тією чи іншою мірою звертаються до проблеми самосвідомості в поглядах того чи іншого автора, що надає додаткові знання про місце відповідного питання філософській системі конкретного мислителя. Серед персонально-орієнтованих досліджень, присвячених філософським ідеям представників феноменології, доречно

виділити праці Г. Венема, Ч. Гійона, П. Гофмана, Г. Гунея, К. Дьоракана, І. Карівця, Л. Леві, М. Мулдона, У. Орлова, З. Сокулер, В. Старовойтова, Ж.-М. Тета і Д. Харта. Подібні дослідження є не менш корисними й у сфері аналітичної філософії свідомості. В даному контексті на окрему увагу заслуговують праці Р. Адамса, Дж. Бігельова, Н. Бьорстейна, Г. Гамфрі, Е. Гутінга, М. Дженкінса, Ф. Кітчера, Е. Крейга, Н. МакКіннона, С. Метьюза, Д. Регана, М. Секацкої, Е. Спрага та А. Томаса. Роботи згаданих авторів розкривають та інтерпретують зміст конкретних концепцій ідентичності у деяких із представників аналітичної філософії свідомості або феноменології, в окремих з них присутня також й порівняльна складова.

Компаративним дослідженням феноменології та аналітичної філософії свідомості в наші дні надається усе більше уваги. Все частіше й частіше підіймаються питання щодо можливості синтезу та діалогу між цими двома парадигмами філософської думки. Серед системних праць, де порушуються означені питання, можна виділити дослідження К. Крістенсен «Сам та світ – від аналітичної філософії до феноменології» (2008), роботу Г. Дьорфі «Аналітична філософія та феноменологія» (1986) та колективну монографію Є. Борисова, В. Ладова та В. Суровцева «Мова, свідомість, світ. Нариси компаративного аналізу феноменології та аналітичної філософії» (1997).

Разом з тим, у колі вітчизняних гуманітарних досліджень на разі фактично відсутнє системне компаративне дослідження феноменологічних та аналітичних концепцій персональної ідентичності. Тому актуальним завданням залишається здійснення фундаментального історико-філософського аналізу ідентичності, який би зміг збагатити наукове знання про цей феномен як з точки зору натуралістичного, так й трансцендентального підходів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснено у межах теми науково-дослідної роботи кафедри філософії Інституту філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Актуальні питання історії і теорії філософії та її викладання студентам педагогічних навчальних закладів», що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за напрямом «Дослідження проблем гуманітарних наук», який був затверджений Вченою радою університету (протокол № 5 від 29 січня 2009 року). Тему дисертаційного дослідження – «Персональна ідентичність в дискурсі феноменології та аналітичної філософії свідомості» – затверджено кафедрою філософії та Вченою радою університету (протокол № 4 від 28 листопада 2013 р.).

Мета роботи полягає у побудові цілісної історико-філософської концепції ідентичності на основі аналізу проблеми самосвідомості в дискурсі феноменології та аналітичної філософії свідомості.

Реалізація означеної мети передбачила розв'язання наступних **завдань**:

- обґрунтувати теоретичні та джерельні засади історико-філософського дослідження персональної ідентичності;
- окреслити методологічні особливості історико-компаративного дослідження самосвідомості людини;
- розглянути концепції персональної ідентичності в межах екзистенційної онтології середини ХХ ст.;
- виокремити проблематику ідентичності в феноменологічних дослідженнях феномену сприйняття;
- проаналізувати сутність підходу до ідентичності як до процесу гіпостазування свідомого Я;
- розкрити зміст наративного підходу до персональної ідентичності у феноменологічній філософії свідомості;
- дослідити наслідки реабілітації метафізичної проблематики в аналітичній філософії свідомості;
- окреслити становлення фундаментальних принципів аналітичного дослідження ідентичності;
- проаналізувати новітній імперсональний підхід до самосвідомості, вказавши на його вихідні особливості;
- охарактеризувати функціональний та дуалістичний підходи до ідентичності особи;
- висвітлити імплікації виокремлених концепцій ідентичності в контексті проблем «свідомості-тіла»;
- дослідити відмінності теоретичних наслідків теорій самосвідомості в контексті проблеми буття Іншого;
- виокремити характерні особливості аналітичних та феноменологічних підходів до співвідношення понять персональної ідентичності та моральної дії.

Об'єкт дослідження – феномен персональної ідентичності в історико-філософському контексті.

Предмет дослідження – еволюція та специфіка розуміння персональної ідентичності у межах феноменологічної та аналітичної філософії свідомості.

Теоретико-методологічні засади дисертаційного дослідження визначені у працях новітніх західних філософів, їх критиків та послідовників їх філософсько-методологічних шкіл. Зокрема, використовується науковий досвід провідних представників феноменології та аналітичної філософії свідомості, що представляють, відповідно, трансцендентальний та натуралістичний підходи до людської самосвідомості.

Специфіка методологічної бази дослідження продиктована поєднанням під одним заголовком двох кардинально відмінних векторів розвитку філософії, що послуговуються двома різними методами. Саме тому філософська складова методології роботи є досить евристичною.

Так, феноменологічний метод дозволив виявити підґрунтя персональної ідентичності в структурі буденного досвіду і надав можливість провести експлікацію самосвідомості в вимірах людської екзистенції (М. Гайдеггер, Ж.-

П. Сартр). Також з допомогою цього методу здійснено аналіз залежності безперервного процесу формування «Я» від типової структури людського сприймання (М. Мерло-Понті), забезпечено інструментарій для висвітлення моделі особистісної ідентичності в якості результату гіпостазування (Е. Левінас).

Поєднання феноменологічної настанови та герменевтичного методу створило необхідні умови для з'ясування теоретичних зв'язків між індивідуальним буттям та нарративною діяльністю особи (П. Рікер), крім того, розкрило глибинну подібність процесів ідентифікації літературного персонажа та самоідентифікації.

Аналітичний метод став корисним для редукції пізнавального досвіду до фундаментальних механізмів ідентифікації (П. Стровсон) та обґрунтування критики «привілейованого доступу» особи до власного Я (Г. Райл), принципів апробації критеріїв ідентичності (Б. Вільямс), для редукції персональної ідентичності до імперсонального поняття психічної зв'язаності (Д. Парфіт), а також для конструювання функціональної та дуалістичної моделей самосвідомості (Д. Деннет, Д. Чалмерс).

Щодо загальнонаукового інструментарію, то в рамках роботи використано методи спостереження, змоглядного експерименту, абстрагування, узагальнення, аналізу та синтезу, індукції, дедукції та логіко-історичний метод. Виключне значення для реалізації мети дисертаційного дослідження має метод компаративного аналізу, який застосовується для виокремлення спільних та відмінних рис між аналітичним та феноменологічним підходом до філософської проблеми самосвідомості.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вперше у вітчизняній філософській традиції реалізовано системний та розгорнутий історико-компаративний аналіз персональної ідентичності в межах аналітичної філософії свідомості та феноменології. Наукова новизна конкретизується у наступних положеннях, які виносяться на захист:

Вперше:

- виявлено первинні історико-філософські витoki відмінностей між феноменологічним та аналітичним підходами до персональної ідентичності у новочасних концепціях самосвідомості Р. Декарта та Д. Г'юма;

- встановлено теоретичний зв'язок між різними концепціями ідентичності особи та іншими предметами філософського мислення, зокрема тілом та тілесністю, моральною дією та буттям Іншого;

- розкрито цілісну історичну лінію розвитку проблеми ідентичності в аналітичній філософії свідомості – від реабілітації метафізичних питань Г. Райлом та П. Стровсоном до новітніх концепцій самості у Д. Деннета, Д. Чалмерса та Т. Нагеля;

Уточнено:

- думку, пов'язану з надмірною моралізацією проблеми самості в інтерпретаціях онтології М. Гайдеггера. Остання полягала у помилковому

приписуванні власному та невласному способу буття Dasein ознак моральної та аморальної категорії;

- відмінність між натуралістичною позицією представників аналітичної філософії та анти-натуралістичною позицією представників феноменології, що полягає у тому, що феноменологія у своєму принциповому положенні передбачає подолання природньої настанови, зокрема, скасування опозиції ментального та фізичного через зведення їх до єдиного знаменника «чистого потоку феноменів»;

Набули подальшого розвитку:

- твердження про семантичну відмінність понять «тотожності особи» та «особистісної ідентичності», яка полягає у тому, що перше поняття походить з «класичного», метафізичного погляду на самосвідомість, а друге – з «новітнього», діалектичного;

- судження, за яким похідний статус персональної ідентичності в дискурсі аналітичної філософії зумовлюється її тяжінням до принципів логічного атомізму.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що положення даної наукової роботи можуть знайти застосування у подальших феноменологічних та аналітичних наукових студіях, а **практичне** – в тому, що результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у викладанні нормативних та спеціальних курсів з історії філософії, філософської антропології, метафізики, етики, а також для підготовки навчальних посібників з перелічених дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та отримані результати дисертаційного дослідження обговорювалися на кафедрі філософії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, а також на наступних наукових конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Науковий діалог “Схід-Захід”» (Кам’янець-Подільський, 2014), Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Придніпровські соціо-гуманітарні читання» (Дніпропетровськ, 2015), Міжнародна науково-практична конференція «Науково-теоретичні аспекти вирішення глобальних проблем сучасності» (Київ, 2015), Міжнародна науково-практична конференція «Суспільні науки: історія, сучасність, майбутнє» (Київ, 2015), Міжнародна наукова конференція «Особистість, суспільство, політика – 2015» (Київ, 2015), Звітно-наукова конференція викладачів, аспірантів та докторантів НПУ ім. М.П. Драгоманова «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» (Київ, 2014, 2015, 2016).

Публікації. Зміст дисертаційного дослідження викладено в одинадцяти публікаціях, зокрема шести статтях, з них дві – у закордонних наукових виданнях з філософських наук, чотири – у фахових наукових виданнях України з філософських наук, у тому числі дві – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, а також у п’ять – у збірниках доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Структура дисертаційного дослідження зумовлена специфікою його предмету, логікою розкриття теми, а також поставленою метою і дослідницькими завданнями. Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, що включають у себе тринадцять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 244 сторінки, з них 226 сторінки основного тексту. Обсяг списку використаних джерел складає 18 сторінок та налічує 203 найменування, з яких 77 – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність історико-філософського та компаративного аналізу персональної ідентичності в західній філософії, визначено об'єкт і предмет, мету і завдання дослідження, описано ступінь розробленості заявленої теми у зарубіжній та вітчизняній літературі, викладено методологічні засади роботи, її новизну, теоретичну і практичну значимість у сучасній науковій історико-філософській думці.

У **першому розділі** – «**Джерельна база та теоретико-методологічні засади дослідження**» – представлені вихідні дані та методи історико-філософського дослідження феномену персональної ідентичності. Передусім проведено короткий історичний огляд становлення даної проблеми в західній думці від античності до початку ХХ століття, необхідний для прояснення походження феноменологічного та аналітичного погляду на самосвідомість.

У **підрозділі 1.1.** – «**Теоретично-джерельні основи історико-філософського дослідження персональної ідентичності**» – розглядаються витoki проблематики персональної ідентичності в європейській метафізиці суб'єкта. Доводиться твердження, згідно з яким імпліцитна присутність питання про особистісну ідентичність може бути віднайдена на сторінках робіт як античних, так і середньовічних мислителів. У контексті мети дисертаційного дослідження підкреслюється зламний етап в новочасній традиції дослідження особистісної ідентичності, що пов'язаний зі становленням типового Г'юмівського та Картезіанського погляду на самосвідомість людини. Перший з них розглядає самосвідомість в якості похідної, фіктивної властивості нашого розуму, що базується на неперервному статусі нашої пізнавальної діяльності. Другий – вбачає у самосвідомості сутність людської душі (психіки) та приписує їй незалежну й унікальну онтологічну природу.

У **підрозділі 1.2.** – «**Методологічні особливості компаративних досліджень в галузі історії філософії**» – реалізовано уточнення методологічної специфіки дисертаційної роботи, яка вирізняється поєднанням історико-філософської та компаративної наукової настанови. Стверджується класична орієнтація історико-філософського стилю дослідження, що характеризується частковим абстрагуванням від соціально-історичного, політичного та біографічного фону розвитку філософських ідей. Також роз'яснюється

специфіка компаративної складової – дослідження орієнтується на неупереджений аналіз кожної з представлених філософських течій та зберігає позитивну настанову щодо кожної з відмінних ідей.

У другому розділі – **«Трансценденталізм феноменологічних концепцій персональної ідентичності»** – проведено детальний аналіз феноменологічних концепцій ідентичності, що пов'язані з новітнім, динамічним підходом до проблеми самосвідомості особистості. Обґрунтування Е. Гуссерлем феноменологічної методології відкрило нову сторінку в розвитку континентальної філософської традиції Європи та дало новий поштовх для пошуків альтернативи субстанційній теорії суб'єкта. Дискурс з приводу питання ідентичності у феноменології можна приписати до спроби, з одного боку, подолати центризм егології Декарта, а з іншого – вберегти цінність та самотність людської особистості. Збереження цього змістового балансу виявилось вкрай складним завданням, яке, однак, отримало свої специфічні способи вирішення.

У підрозділі 2.1. – **«Самість людської реальності в інтерпретаціях екзистенційної феноменології»** – досліджуються екзистенційні концепції самості у філософських роздумах М. Гайдеггера та Ж.-П. Сартра. Беручи на озброєння ідею інтенціональності, німецький філософ редукує людське існування до первинної інтенції буття – Dasein. Ідентичність Dasein визначається його відношенням до власного буття, відчуттям відповідальності за онтологічні можливості, якими воно володіє. В цьому контексті самість Dasein володіє двома модусами – власним та невластим, що по суті є двома способами буття людини в світі. Два модуси буття самості є взаємопов'язаними, а не взаємовиключними сторонами саморозуміння. Екзистенційний погляд на природу самосвідомості людини характерний і для феноменології Сартра. Розмежовуючи два виміри людської реальності «в-собі» та «для-себе-буття», французький філософ надає концепції діалектичного Его Гегеля негативного характеру. В світі, який уже стався, існує монолітний Я-об'єкт, однак, людина це чи не єдина істота для якої її дійсне-Я є майбутнім, тобто в таким, якому лиш належить статись. Зіткнення монолітного буттєвого «Я» з простором небуттєвої самості і фіксує темпоральну картину самосвідомості.

У підрозділі 2.2. – **«Застосування інтенціональності у позасвідомих вимірах людського існування. Ідентичність між світом та Іншим»** – реалізовано експлікацію ідентифікаційної концепції М. Мерло-Понті. Центральним предметом досліджень мислителя стало «чисте сприймання», головним атрибутом якого є відсутність необхідності розмежування між фізичним та ментальним. Фундаментальність примітивного сприймання дозволила цьому філософові як нікому іншому наблизитися до подолання Картезіанського дуалізму. На відміну від традиційного погляду на людську суб'єктивність, де тіло розумілось виключно як об'єкт, що здобуває суб'єктивне усвідомлення лише у психологічних імплікаціях, живе тіло саме є

первинним осередком ідентифікації. Так само як і Сартр, Мерло-Понті у гегелівській манері пропонує розглядати два виміри буття особи в-собі та для-себе. Тим не менш, у порівнянні Сартром, для Мерло-Понті головну роль у процесі становлення ідентичності відіграє примітивне, а не когнітивне сприймання, витoki якого прояснюються з прийняттям поняття феноменологічного тіла.

У підрозділі 2.3. – «Тотожність особистості як результат гіпостазування – від існування до “існуючого”» – має місце звернення до філософської спадщини Е. Левінаса. У ній ідентичність інтерпретується з точки зору концептуалізації різниці між анонімним та особистісним буттям свідомості. На думку філософа, первинна ситуація людського буття характеризується способом безособової наявності – «il y a». Il y a жахає свідомість, а ідентичність людського Я виникає внаслідок «втечі» від безособовості. Персональна ідентичність не має онтологічної сутності – вона є результатом опредметнення нашого мислення, яке покликане підтримати людську «мужність бути». Відповідне гіпостазування ідентичності відбувається на основі «іпостасей» буття – аспектів людського існування, які, хоч і ґрунтуються в тотальності останнього, проте відокремлюються від нього на основі специфічного заперечення.

У підрозділі 2.4. – «Наративний підхід до самоусвідомлення людини. Зближення феноменології та аналітичної філософії» – досліджені наративні теорії ідентичності у феноменологічній герменевтиці. Зокрема, детально аналізується зміст концепції самосвідомості П. Рікера, згідно з якою людське Я розгортається у вимірі чотирьох ієрархічно залежних практик: «Я-можу-говорити» (мовлення), «Я-можу-діяти» (дія), «Я-можу-розповісти-себе» (оповідь), «Я-можу-відповідати-за-свої-вчинки» (мораль). На думку французького мислителя, ідентичність можна розуміти з точки зору тотожного *idem* та динамічного *ipse*. Секрет персональної ідентичності полягає у тому, щоб розкрити її сенс у якості *ipse*, що передбачає невловимий зв'язок між постійністю та змінністю в людському існуванні. Завдяки введенню наративної ідентичності як незамінного способу самоусвідомлення Рікер і реалізує власну ідею пояснення природи *ipse*. Філософ показує, що проміжок розуміння між тотожним Я та самістю опосередковується «оповідями», наративами життя, своєрідними нарисами дії.

У третьому розділі – «Натуралізм поглядів на тотожність особи в аналітичній філософії свідомості» – проаналізовано феномен персональної ідентичності в інтерпретаціях представників аналітичної філософії свідомості. Аналітичний підхід до природи персональної ідентичності є загалом значно ближчим до Г'юмівського погляду на тотожність Я. Більшість із представників даної традиції є якими критиками Картезіанського Еґо, причому у значно радикальнішій формі, аніж їх континентальні колеги. Напрямок досліджень у галузі самосвідомості в англо-саксонській науковій спільноті задав Л. Вітгенштайн, коли назвав суб'єкт індивідуальною «межею світу», яка в

фактичному сенсі не існує. Надалі одним із головних завдань аналітичної філософії свідомості став пошук «зовнішнього» критерію ідентичності, на яке і опирається реально неіснуюче Я.

У підрозділі 3.1. – «Оксфордська “реабілітація метафізичної проблеми”». Становлення новітнього питання ідентифікації особи – розглянуто ідентифікаційні концепції фундаторів аналітичного погляду на самосвідомість – Г. Райла та П. Стровсона. Райл, будучи в минулому прибічником феноменології, згодом став одним із критиків новітньої континентальної філософії, що відобразилось і в його проєкті ревізії «категоричних помилок». На думку Райла, в контексті проблем ідентичності варто відійти від хибного аналізу ментальних концепцій як реально існуючих об’єктів. Значної критичної уваги зазнав так званий міф про «привида у машині», який розглядає свідомість як відокремлену, замкнуту у собі сутність (субстанцію). Мислитель відзначає, що ідентичність не є реально існуючою сутністю, а виступає лише як диспозиційне знання про особу, яке в рівній мірі доступне як самій особі, так і зовнішнім споглядачам. П. Стровсон у своїх філософських розвідках звертається не лише до проблем персональної ідентичності, але й до питання про процес ідентифікації загалом. З властивої аналітичним філософам позиції логічного атомізму Стровсон декларує існування своєрідних «базових особливостей», з яких і починається будь-який процес ідентифікації. Такими «базовими» особливостями (партикуляріями) є «тіла» та «особи». У той же час, ідентифікація особливостей, у тому числі персональних, стає можливою завдяки вихідній присутності усіх речей у єдиній просторово-часовій схемі.

У підрозділі 3.2. – «“Аргумент Вільямса” про значення фізичного та ментального в структурі самосвідомості» – проаналізовано філософські ідеї Б. Вільямса. Великого значення в межах аналітичного дискурсу ідентичності набув так званий принцип редуплікації, або «аргумент Вільямса». Відповідний принцип полягає у тому, що будь-який критерій персональної ідентичності, який претендує на істинність, повинен витримати перевірку на неможливість редуплікації, тобто на неіснування двох окремих осіб, що водночас відповідають даному критерію. Відомою тезою філософа стало й твердження про невід’ємність тіла в контексті збереження тотожності особистості.

У підрозділі 3.3. – «Імперсональна концепція ідентичності як кульмінація редукціонізму» – розкриваються особливості імперсонального підходу до ідентичності в роботах одного з найяскравіших представників сучасної британської філософії – Д. Парфіта. Будучи переконаним прихильником принципу «супервентності», згідно з яким психологічні атрибути особистості є детермінованими фізичними атрибутами, Парфіт займає позицію філософа-редукціоніста, для якого, зокрема, ідентичність не є фундаментальним поняттям ані в метафізичному, ані в морально-етичному сенсі. Тотожність особистості не відіграє значної ролі в питанні мотивації дій та моралі, вона є лиш спрощеним сприйманням нашою свідомістю різних аспектів

зміни нашого тіла, психіки, поведінки, тощо. В основі ідентичності лежить психологічна пов'язаність «connectedness» і/або тривалість певного типу причинних зв'язків у континуумі існування особи.

У **підрозділі 3.4. – «Функціональна концепція людської самості. “Натуралістичний дуалізм”»** – досліджуються аналітичні концепції самосвідомості в роботах представників філософії інших англomовних країн. Зокрема, вагома увага приділяється ідеям Д. Деннета, Т. Нагеля та Д. Чалмерса. Деннет пропонує відмовитися від погляду на ідентичність як на певне поняття, субстанцію чи результат гіпостазування. Сутність ідентичності, на його думку, полягає у функціональній природі людської самості. Діючи подібно до математичної функції, самість здатна приймати «аргументи» зовнішнього та внутрішнього світу та в їх контексті продукувати ситуативне знання про себе. Будучи функцією свідомості, а не її складовою, самість засвідчує «блукаючу природу», вона не має конкретного місця ані у фізіології, ані у ментальній структурі. Ідеї Нагеля стали широковідомими завдяки конструктивній та результативній критиці фізикалізму та редукціонізму, що ґрунтувалась на тезі про унікальність індивідуального досвіду. Зокрема, філософ доводить, що підґрунтя уявлення про «когось» є рівнозначним з концепцією Я – жодна з цих категорій не є похідною від іншої. «Сам» існує навіть у тому випадку, якщо в особи немає свідомої концепції або бодай думки про «самого». Чалмерс пропонує говорити про самосвідомість у двох аспектах: про емпіричну самосвідомість – про «Я» як факт, та феноменальну самосвідомість – про «Я» як суб'єктивне явище. Такий подвійний підхід до людського Я був названий «натуралістичним дуалізмом», оскільки він розділяє не ментальну та фізичну природу людини, а її феноменальний та психологічний досвід.

У **четвертому розділі – «Імплікації концепцій ідентичності в контексті проблем тіла, буття іншого та моралі»** – проведено компаративний аналіз аналітичних та феноменологічних концепцій самосвідомості в світлі філософських проблем тіла, Іншого та моральної дії. Підкреслюється відмінність двох філософських традицій не лише на методологічному, але й на смисловому рівні.

У **підрозділі 4.1. – «Персональна ідентичність в світлі проблем тіла та тілесності»** – аналізується значення персональної ідентичності в завданні пояснення парадоксів співвідношення тіла та свідомості. Зокрема, центральна відмінність у аналітичному та феноменологічному баченні відношення між персональною ідентичністю та соматичним існуванням – це відмінність у інтерпретації прикладного значення фізичної наявності. Онтологічний статус ідентичності для представників аналітичної філософії зумовлений лише існуванням людини в якості тіла (аргумент Вільямса, принцип супервентності), у той час як для прихильників феноменології ментально-тілесна залежність також присутня, проте буття самосвідомості, як правило, має автономний статус. Мислителі континентального наукового кола досліджують взаємовідношення ідентичності та тіла за посередництвом інтроспекції. На їх

погляд, мати тіло означає базуватись на стійкій ситуації фактичного існування, що стверджує «природність» людини, її невід'ємну наявність у світі речей. З іншого боку, для більшості мислителів з аналітичної філософської традиції відносини між тілом та самосвідомістю визначаються фундаментальною залежністю ментальних процесів від фізичних.

У підрозділі 4.2. – «Тотожність особи в аспекті її відношення до буття Іншого» – визначається специфіка аналітичного та феноменологічного підходу до проблеми «ідентичність-Інший». Феноменологія висвітлює відношення Я до Іншого через посередництво концепцій діалогу, зустрічі або події. Інший стає винятковим предметом сприймання для самобутньої свідомості, адже лише він здатний конституювати через наявність очевидного стороннього досвіду. З іншого боку, в науковому дискурсі аналітичної філософії свідомості співзалежність між Я та Іншим визначається спільною присутністю в певній об'єктивній структурі – просторово-часова схема, інтенціональна настанова, мовна практика. Такий підхід по суті заперечує онтологічне походження інтерсуб'єктивних відносини. Очевидно, що ця особливість зумовлюється тяжінням аналітичних філософів до логічного атомізму, де кожний з предметів дослідження розкладається до найбільш примітивних одиничних елементів та розглядається дистанційовано від загальної ієрархії логічної системи.

У підрозділі 4.3. – «Інтерпретації зв'язку між самосвідомістю та моральною дією» – концепції ідентичності зіставляються з точки зору причетності їх змісту до обґрунтування або критики специфічних теорій моральної дії. Кожен з представників обох течій по-різному інтерпретує значимість зв'язку між мораллю та ідентичності особи. Реалізована умовна класифікація філософських підходів до морально-ідентифікаційного питання, яка бере за головний критерій декларування ступеню залежності між самосвідомістю та моральною дією. Зокрема, виділено три види підходів: індивідуалістичний, поміркований та імперсональний. Перший з них декларує пряму та радикально вагому залежність між самосвідомістю та моральною мотивацією. Прихильники другого підходу визнають конвергенцію між вчинком та ідентичністю, однак вважають, що остання не є єдиною та визначальною підставою морального вибору. Третій підхід пов'язаний з деіндивідуалізацією етики, тобто зі скасуванням пропорційності між усвідомленням Я та мораллю.

ВИСНОВКИ

1. У ході історичної ревізії витоків аналітичного та феноменологічного погляду на проблему самосвідомості слід розрізняти Картезіанський та Г'юмівський підходи до людської суб'єктивності, які й стали передтечами для майбутньої опозиції між радикальною критикою егології Р. Декарта в аналітичній філософії та поміркованою – у феноменології. Варто відзначити новітній плюралізм філософії ідентичності в порівнянні з центризмом

метафізики суб'єкта, що був притаманний західноєвропейській думці епохи Просвітництва.

2. Необхідність класичного історико-філософського підходу до дослідження, якому притаманне загальне абстрагуванням від соціально-історичного та біографічного фону у розвитку філософських концепцій минулого, посилюється компаративною складовою, що визначає принцип неупередженого, відстороненого аналізу кожної філософської течії, який зберігає позитивну настанову по відношенню до кожної з конкуруючих ідей.

3. Початок реконструкції егології Р. Декарта має місце в межах проекту екзистенційної аналітики – фундаментальної онтології М. Гайдеггера. Гайдеггер у своїй власній інтерпретації принципу інтеціональності переступає через монолітність людського Я та пропонує поглянути на підстави саморозуміння в якості особливого екзистенціалу – самості. Остання інтерпретується як виключно людський спосіб відношення до власного буття. Інший представник екзистенційної феноменології – Ж.-П. Сартр – у гегельянському ключі інтерпретує персональну ідентичність як діалектичний процес заперечення статичного Я.

4. У феноменології М. Мерло-Понті фундаментальне значення в процесі формування ідентичності має примітивне (тілесне), а не когнітивне сприймання. Ознаки останнього відкриваються в наслідок феноменологічної експлікації тіла, в якому людська реальність отримує фундаментальну опору для конструювання власного Я.

5. Персональна ідентичність як результат гіпостазування представлена у концепції самосвідомості Левінаса. На думку французького мислителя, первинне та в онтологічному сенсі дійсне людське існування є безособовим, йому характерна жахаюча монолітність та анонімність. За Левінасом, стати певною особою означає втекти від жахаючої анонімності через опредметнення нашого Я.

6. Наративний підхід до феномену самосвідомості присутній у феноменологічній герменевтиці П. Рікера. Розглядаючи поняття ідентичності в контексті його подвійної семантики – як «тотожність» та як «самість» – французький філософ відкриває фундаментальний діалектичний зв'язок між особистісною та наративною ідентичністю. Відтак, саме завдяки здатності особи інтерпретувати історію свого життя, в її бутті стає можливим узгодження статичної тотожності з собою та «інакшості», відкритості до змін в просторі світу.

7. Фактичне становлення персональної ідентичності як окремої філософської проблеми в межах аналітичної філософії відбулося після реабілітації метафізичної проблематики оксфордською школою. Г. Райл одним із перших повернувся до питання про людське Я, при чому вперше поставив його саме в світлі поняття ідентичності, а не суб'єкта. Наступника Райла, П. Стровсона, цікавить загальний процес ідентифікації, за допомогою якого ми здатні відрізнити предмети, живі істоти та самих себе. Наслідком його пошуків

стала побудова ієрархічної моделі впізнавання, яка ґрунтується на базових особливостях – тілах та особах.

8. Паралельно з діяльністю Оксфордської школи, філософ з Кембриджу Б. Вільямс висунув твердження про підґрунтя апробації критеріїв ідентичності, що стало відомим під назвою «принцип редуплікації». Згідно з останнім, будь-який критерій визначення ідентичності особи має пройти уможливлену перевірку на неможливість існування другої особи, яка б задовольняла відповідний критерій. Вагомою тезою Вільямса стало також узагальнення щодо присутності єдиного тіла як необхідного атрибуту будь-якої ідентифікації.

9. Радикальна редукціоністська позиція щодо питання про сутність людського Я яскраво виражена в роботах одного з найпопулярніших сучасних англійських філософів – Д. Парфіта. Ідентичність, на думку Парфіта, в будь-якому разі буде ґрунтуватися на хибних критеріях, оскільки не існує такої основи, яка б з точністю визначила підстави збереження існування особи. Саме тому ідентичність не є тим, що має значення для людства та людини як у теоретичному, так і в практичному сенсі. Те, що має значення – це психічна зв'язність нашого життя, тобто причинно-наслідкова відповідність між різними переживаннями та елементами пам'яті в нашій свідомості.

10. Одним з найновітніших підходів до самосвідомості людини в аналітичній філософії є функціональний підхід. Функціональний погляд (Д. Деннет) на самосвідомість інтерпретує останню як функцію, що «блукає» в різних сферах мислення, приймаючи різні аргументи та повертаючи проміжні знання особи про саму себе. В будь-якій ситуації людської активності самість адаптується до ментального осередку в якому відбувається відповідне конституювання фізичної події, та на основі отриманого сприймання формує ситуативне знання людини про себе. Новітні концепції формування змісту людського Я присутні також і в працях Т. Нагеля та Д. Чалмерса. Нагель відстоює важливість та унікальність суб'єктивного досвіду в контексті проблеми ідентичності та свідомості загалом. Чалмерс, критикуючи радикальний редукціонізм та функціоналізм, пропонує розглядати людське Я в подвійному аспекті – як емпіричне Я та феноменальне Я.

11. У контексті проблеми «свідомість-тіло» важливою є теза, за якою дійсний статус ідентичності для представників аналітичної філософії, як правило, підтримується виключно через фізичне існування особистості (аргумент Вільямса, принцип супервентності), з іншого боку, для прихильників феноменології ментально-тілесна залежність також має вагоме значення, проте буття самосвідомості, як правило, має автономну, менш залежну від тіла природу.

12. Розгляд питання про значення Іншого в структурі формування персональної ідентичності дає різні відповіді з боку аналітичного та феноменологічного методу. Феноменологія описує відношення між Я та Іншим за посередництвом особливих концепцій діалогу, зустрічі, погляду або події. Інший є феноменом зустрічного світу, однак він, водночас, стає винятковим

предметом сприймання для самотньої свідомості. В межах аналітичної філософії свідомості зв'язок між Я та Іншим описується спільною наявністю в об'єктивній, зовнішній системі значень – просторово-часовій схемі, інтенціональній настанові, мовній грі тощо.

13. Аналіз теоретичних наслідків розглянутих концепцій ідентичності у світлі теорії моральної дії та мотивації дозволяє провести умовну класифікацію підходів до даної проблеми. Зокрема, можна виокремити три підходи – індивідуалістичний, поміркований та імперсональний. Перший декларує пряму залежність онтологічного та морального вибору особи від її самосвідомості. Другий – визнає конвергенцію між вчинком та ідентичністю, однак, вважає, що остання не є єдиною та остаточною умовою реалізації морального вибору. І нарешті, третій підхід – імперсональний – стоїть на принципах деіндивідуалізації етики, тобто спростування пропорційного зв'язку між усвідомленням Я та моральним рішенням.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Lempiy A.O. To be person among persons: Peter F. Strawson on identity and identification / Anton O. Lempiy // *Studia Elbaskie*. – Poland, Elblag: «UWM», 2015. – Tom XVI. – P. 355-365.

2. Лемпий А.О. Я-сам и мой гаджет: к вопросу о влиянии персональной техники на идентичность человека. / Антон Олегович Лемпий // *Идеи: философско списание*. – Пловдив: Центр за развитие на личността «Humanus» България, 2014. – Брой 2 (4). Година II. – С. 24-30.

3. Лемпий А.О. Деніел Деннет про функціональний характер людської самосвідомості / Антон Олегович Лемпий // *Філософські обрії*. – Полтава: Видавництво Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, 2015. – № 33. – С. 137-146.

4. Лемпий А.О. Альтернативна концепція людської самості в феноменологічній онтології М. Гайдегера / Антон Олегович Лемпий // *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. – К: Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 83 (4). – С. 275-279.

5. Лемпий А.О. Імперсональна концепція ідентичності Дерекса Парфіта / Антон Олегович Лемпий // *Актуальні питання філософії та соціології*. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип 5. – С. 136-140.

6. Лемпий А.О. Реляційна модель особистісної ідентичності в феноменології сприймання Моріса Мерло-Понті / Антон Олегович Лемпий // *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія* — Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 32 (45). – С. 160-169.

7. Лемпий А. Діалектика тотожності та самості в концепції особистісної ідентичності П. Рікера / Антон Лемпий // *Матеріали III Всеукраїнської науково-*

практичної конференції з міжнародною участю «Науковий діалог «Схід-Захід». – Дніпропетровськ: Вид-во «Інновація», 2014. – Ч. 4. – С.143-147.

8. Лемпій А. Гіпостазування ідентичності існуючого в феноменології Е. Левінаса / Антон Лемпій // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Придніпровські соціо-гуманітарні читання». – Дніпропетровськ: Вид-во «Інновація», 2014. – Ч. 4. – С. 81-84.

9. Лемпій А. Пітер Ф. Стровсон та Поль Рікер про ідентифікацію: точки зіткнення феноменологічного та аналітичного методів / Антон Лемпій // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Науково-теоретичні аспекти вирішення глобальних проблем сучасності», – Дніпропетровськ: НО «Відкрите суспільство», 2015. – С. 69-73.

10. Лемпій А. Специфічність концепції персональної ідентичності в роботі Дерєка Парфіта «Причини та Персони» / Антон Лемпій // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні науки: історія, сучасність, майбутнє». – К: ГО «Київська науково-суспільствознавча організація», 2015. – С. 76-80.

11. Лемпій А. Функціональний підхід до людської свідомості та ідентичності в філософії Денієла Деннета / Антон Лемпій // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, політика – 2015». – Польща, Люблін: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, 2015. – С. 25-28.

АНОТАЦІЇ

Лемпій А.О. Персональна ідентичність в дискурсі феноменології та аналітичної філософії свідомості. Історико-компаративний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.05 – історія філософії. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2016.

Дисертація є першим у вітчизняній філософській традиції компаративним дослідженням феноменологічних та аналітичних концепцій персональної ідентичності.

Розглядаються витоки відмінності між аналітичним та феноменологічним підходом до самосвідомості, що пов'язуються з Картезіанською та Г'юмівською інтерпретацією Я. Проведено детальний аналіз розвитку проблеми ідентичності в рамках кожної з традицій, який супроводжується зіставленням головних атрибутів екзистенційного, нарративного, функціонального, імперсонального, дуалістичного та ряду інших поглядів на даний феномен.

Обстоюється думка, згідно з якою досягнення цілісної історико-філософської концепції ідентичності потребує неупередженого синтезу континентального та англо-саксонського досвіду в сфері експлікації самосвідомості. Озброївшись подібною метою, дослідження задається

питанням про місце теорії ідентичності в багатьох інших філософських предметах, зокрема щодо проблеми тілесно-психічної дихотомії, обґрунтування інтерсуб'єктивного досвіду та підстав моральної дії.

Як наслідок, проблему самосвідомості вдалося узагальнити як з натуралістичної, так і з трансцендентальної точки зору.

Ключові слова: персональна ідентичність, ідентифікація, самість, метафізика суб'єкта, свідомість, онтологічне Я, приписування, розрізнення.

Лемпий А.О. Персональная идентичность в дискурсе феноменологии и аналитической философии сознания. Историко-компаративный анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.05 – история философии. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2016.

Диссертация является первым в отечественной философской традиции компаративным исследованием феноменологических и аналитических концепций персональной идентичности.

С начала двадцатого века тема личностной идентичности в западной мысли приобрела особую актуальность, что было связано с изменением существенного подхода к этому понятию. Персональная идентичность больше не рассматривается как абсолютная данность сознания, теперь это действительно отдельный философский вопрос, выходящий из тени Декартовой субъективной метафизики. Современный философский дискурс о персональной идентичности в западной философии можно условно разделить на две великие традиции – англо-саксонскую и континентальную. Из них особый интерес представляют аналитическая философия сознания и феноменология. Первая исследует идентичность в натуралистическом аспекте – наличие идентичности означает, что в какой-то момент, мы создали специальный концептуальный вымысел о единстве наших психических и физических процессов. Соответственно, самосознание не является примитивным, но, скорее, производным явлением человеческого ума. С другой стороны, феноменология рассматривает идентичность как промежуточный результат осознания самости, которая имеет онтологический статус. В этом случае, по крайней мере, начала идентификации личности должны иметь отдельную автономную сущность.

В диссертации рассмотрены истоки различия между аналитическим и феноменологическим подходом к самосознанию, связываемых с Картезианской и Юмовской интерпретацией Я, а также подробно проанализирована проблема идентичности в рамках каждой из традиций, сопровождающийся сопоставлением главных атрибутов экзистенциального, нарративного, функционального, имперсонального, дуалистического и ряда других взглядов на данный феномен.

Феноменология и аналитическая философия – не просто два разных метода, различные способы поиска ответов на основной философский вопрос,

но радикально различные стили философской письменной и устной речи, которая по своей сути обращается к различным задачам и целям. В частности, главный замысел философии сознания в аналитической традиции связан с решением прикладных и познавательных задач – от практической этики к созданию искусственного интеллекта. С другой стороны, в понятиях феноменологов мы можем усмотреть стремление к интуитивной и рефлексивной ясности, что часто является самодостаточным или находит свою смысловую реализацию в ответах на антропологические, экзистенциальные или общие нравственные вопросы.

Одна из основных целей исследования состоит в прояснении основных различий между аналитической и феноменологической критикой картезианского Эго. Аналитическая философия сознания непосредственно предполагает радикальное отрицание субстанционального понимания субъективности. В то же время феноменологическая ветвь современной философии предполагает возможность умеренной деконструкции классической Эго-метафизики, которая гарантировала бы сохранение автономии человеческой личности. Фактическая реализация данной цели в исследованиях каждого из представителей двух философских течений имело свои специфические отличия. Как следствие, компаративный анализ проведен на двух теоретических уровнях – межтрадициональном, где обосновываются отличия одного течения от другого, так и на уровне единой традиции, где сравниваются идеи представителей одной школы (стилистического направления).

Отстаивается точка зрения, согласно которой достижение целостной историко-философской концепции идентичности требует непредвзятого синтеза континентального и англо-саксонского опыта в сфере экспликации самосознания. Вооружившись подобной целью, исследование задается вопросом о месте теории идентичности во многих других философских предметах, в частности относительно проблемы телесно-психической дихотомии, обоснования интерсубъективного опыта и оснований морального действия.

Как следствие, проблему самосознания удалось обобщить как с натуралистической, так и с трансцендентальной стороны.

Ключевые слова: персональная идентичность, идентификация, самость, метафизика субъекта, сознание, онтологическое Я, приписывание, различие.

Lempiy A. Personal identity in discourse of phenomenology and analytic philosophy of mind. Historical and comparative analysis. – Manuscript.

The dissertation for the degree of Philosophy Doctor, specialty 09.00.05 – History of philosophy. – M.P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2016.

Since the beginning of XX century, the theme of personal identity in Western thought gained a special relevance, which was associated with a change in the

essential approach to this concept. Personal identity is no longer a given absolute consciousness, now it is really a separate issue revealed from the shadows of Ego metaphysics. The modern philosophical discourse about identity in Western thought can be divided on two traditions – English-Saxon and continental. Among these two, ones of the leading positions can be ascribed to analytic philosophy of mind and phenomenology. The first discovers identity from naturalistic aspect – having identity means that we have created a conceptual fiction about the unity of psychical and physical processes. On the other hand, phenomenology represents personal identity as the consequence of selfhood awareness that has an ontological status. Analytic philosophy of mind, mostly, proposes radical negation of substance understanding of the subjectivity. At the same time, phenomenological branch of modern philosophy suggests the possibility of moderate deconstruction of classical ego metaphysics which would guarantee the preservation of individual autonomy.

Key words: personal identity, identity, self, subject metaphysics,